

Ticaretin Kolaylaştırılması Çalışma Grubu

13-14 Haziran 2017 Tarihli Toplantıları Notu

Ticaretin Kolaylaştırılması Kurulunun kararı doğrultusunda ticaretin kolaylaştırılması alanında bir ulusal strateji ve eylem planı hazırlamak için kurulmuş olan çalışma grubu üçüncü ve dördüncü toplantılarını 13-14 Haziran 2017 tarihlerinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nda (GTB) gerçekleştirmiştir.

Üçüncü toplantıda Dünya Ticaret Örgütü (DTÖ) Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşmasının (TKA) beşinci maddesi (güçlendirilmiş kontrol ve muayenelere ilişkin bildirimler, alıkoyma ve test prosedürleri) kapsamında, dördüncü toplantıda ise TKA'nın yedinci maddesi (varış öncesi işleme, elektronik ödemeler, eşyanın tesliminin gümrük vergisi resim ücret ve harçların nihai tespitinden ayrı tutulması) kapsamında hazırlanacak strateji ve eylem planları görüşülmüştür.

Toplantıda aşağıda yer alan konularla birlikte TKA'nın altıncı maddesinin ve yedinci maddesinin diğer alt başlıklarının da ele alınması planlanmış ancak görüşmelerin beklenenden uzun sürmesi nedeniyle Temmuz ayında ilave toplantılar gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Güçlendirilmiş kontrol ve muayenelere ilişkin bildirimler:

Konu ağırlıklı olarak Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın (GTHB) kontrol ve test uygulamaları çerçevesinde tartışılmıştır. Toplantıda özel sektör tarafından, GTHB'nin mevzuat değişikliklerini, bildirimleri ve dış pazarlardaki gelişmeleri özel sektöre duyurmadığı, dolayısıyla ithalat ve ihracat aşamasında sıkıntılar yaşandığı; kontrol ve muayenelere ilişkin talimatların merkez teşkilatınca yoruma açık bir şekilde kaleme alınması ve personelin nitelik ve tecrübesindeki farklılıklar nedeniyle, farklı sınır kapılarında ya da aynı sınır kapısında dahi farklı uygulamalarla karşılaşıldığı; sınır kapılarında GTB ile GTHB'nin, çalışma saatlerinin yeknesak olmaması nedeniyle ticari işlemlerde aksaklıklar yaşandığı ifade edilmiştir. GTHB tarafından ise hudut kapılarında yeterli alt yapı bulunmadığı tespiti yapılmıştır.

Mevcut durumun iyileştirilmesi adına, ilk 48 saat içinde yapılan bildirim sayısının artırılması hedef performans göstergesi olarak belirlenmiştir. Bu hedefe ulaşmak için ise, GTHB tarafından güçlendirilmiş kontrol ve muayenelere ilişkin bildirimlerin internet sitesi ve sosyal medya imkanlarından faydalanmak suretiyle, gecikmeksizin ticaret erbabına bildirilmesi; ticaret erbabına yönelik tanıtım ve eğitim faaliyetleri düzenlenmesi; bildirimlere ilişkin talimatnamelerin yeknesak uygulanmasına yönelik gerekli ihtimamın gösterilmesi ve DTÖ SPS Anlaşması kapsamında, ticaret yapılan ülkeler tarafından alınan önlemlerin ülkemiz ihracatçılarına bildirilmesi amacıyla bir sistem kurulması yönünde eylem önerilerinin stratejiye konulması kararlaştırılmıştır.

Bu noktada, Bakanlığımız Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğünce kurulan ve toplantıda özel sektör tarafından başarılı bir örnek olarak işaret edilen 'Teknikengel.gov.tr' internet sitesinden örnek alınmak suretiyle, GTHB tarafından DTÖ üyesi ülkeler için DTÖ SPS Anlaşması bildirimlerinin, DTÖ üyesi olmayan ülkeler için de ilgili duyuruların yayımlanacağı bir internet sitesi oluşturulması eylem uyum göstergesi olarak belirlenmiş ve Bakanlığımızca bu konuda GTHB'ye teknik destek verilmesi talep edilmiştir.

Alıkoyma:

İthal amaçlı beyan edilen eşyanın kontrol için gümrük veya ilgili kurumlar tarafından muayeneye tabi tutulmak üzere gümrükte bekletilmesi durumunda ithalatçıya gerekli bildirimin yapıldığı, bu konuda bir iyileştirmeye ihtiyaç duyulmadığı tespiti yapılmıştır.

Test Prosedürleri:

Test prosedürleri konusunda GTB, GTHB ve Türk Standartları Enstitüsü (TSE) uygulayıcı kuruluşlardır. DTÖ TK Anlaşmasında işaret edilen ithalatı gerçekleştirilecek olan eşyanın birinci tahlilinin ardından ikinci tahlil imkânının her üç kurumca da sağlandığı tespiti yapılmıştır. Bununla beraber ikinci tahlilde, GTB ve TSE tarafından akredite laboratuvarlarda test imkanı sağlanmamaktadır. Yine Anlaşmada yer almamakla beraber, ikinci tahlile tabi tutulan eşya için ticaret erbabı tarafından gözlemci bulundurulabilmesi olumlu bir unsur olarak tespit edilmiştir. Toplantıda test prosedürlerinin iyileştirilmesi adına ise, teste tabi tutulan eşyayla ilgili olarak kurumların test kriterlerinin farklılık arz edebildiği ve teste tabi eşyalarda GTHB ile TSE'deki test ve deneye ilişkin işlemlerde numune alınması ile alınan numunenin laboratuvara gönderilme ve sonuçlanma süresinin bölgesel olarak farklılık gösterdiği, bunun da malların gümrükten çekilmesi sürelerinin önemli ölçüde artmasına sebep olduğu gündeme getirilmiştir. Bu konuda GTB tarafından eylem önerileri belirlenerek Kurul üyelerinin görüşlerine sunulacaktır.

Varış öncesi işleme:

Konu hakkında ilk olarak, ülkemizde özet beyan sistemi olduğu ancak özet beyanın gümrük beyannamesinin yerine geçmediği ve gümrük beyannamesinin mal gelmeden (varış öncesinde) hazırlanmadığı tespiti yapılmıştır. Ülkemizde hâlihazırda birçok belgenin elektronik olarak ibraz edilebildiği ancak eşyanın gümrüğe varmadan işlemlerinin tamamlanabilmesi için gerekli belgelerin tamamının sunulamadığı ifade edilmiş ve örnek olarak Sağlık Bakanlığı tarafından uyuşturucu madde içeren ilaçlarla ilgili verilen belgeler gösterilmiştir.

Bu kapsamda, GTHB'nin uygulamaları da gündeme gelmiş, GTHB'nin elektronik ön bildirim hizmeti sunduğu ancak firmalarımızın ekseriyetinin uygulamadan haberdar olmadığı ifade edilmiştir. Bu noktada GTHB'ye elektronik ön bildirim ile iletilen belgelerde bir hata var ise bu hataya ilişkin GTHB'nin firmaya dönüş yapmamasının, firmanın belgelerdeki eksikliklerle/hatalarla gümrükte karşılaşmasına ve orada çözmeye çalışmasına dolaylı olarak da ithalat süresinin uzamasına sebep olduğu belirtilmiştir.

Sonuç olarak, gümrük beyannamesinin ve eklerinin varış öncesinde teslim edilebilmesi için hukuki ve teknik hazırlık gerektiği, bu hazırlıklar tamamlandığında özet beyan uygulamasına gerek kalmayacağı tespit edilmiştir. Bununla beraber, bu kolaylığın her firmaya sağlanmasının sakıncalı olabileceği zira sürekli dış ticaret ile uğraşan büyük firmaların bile gümrük beyannamelerinde hatalar yapabildiği dile getirilmiştir. Ayrıca, ithalat sürecinden kaynaklı olarak, firmalarımız özet beyanda talep edilen bilgilerin tamamını sunmakta güçlük çekiyor iken daha kapsamlı bir belge olan gümrük beyannamesini eksiksiz olarak nasıl dolduracakları karşılaşılabilecek bir problem olarak ortaya konulmuştur. Muhtemel bu problemin önüne geçmek için beyannamede doldurulması zorunlu alanların yeniden gözden geçirilmesi ve sayısının azaltılması ayrıca özet beyanda sağlanan esnekliklerin (özet beyan verildikten sonra eşyanın ithalatından vazgeçildiğinde ceza doğmamaktadır) varış öncesinde verilecek olan gümrük beyannamesi için de sağlanması önerilmiştir.

Öte yandan bu madde altında özet beyan sisteminde yaşanan sıkıntılar gündeme gelmiştir. Bu minvalde, Akdeniz veya Karadeniz kıyısında olmayan limanlardan yüklenen ve doğrudan ülkemize gelen eşya için 24 saat öncesinde özet beyan vermek gerekliliği bir sorun olarak gündeme gelmiştir. Akdeniz veya Karadeniz kıyısında olmayan limanlardan yük alan bir geminin Akdeniz veya Karadeniz kıyısında olan bir limana uğrayacak olması durumunda söz konusu sürenin 2 saate inmesi ancak geminin doğrudan ülkemize gelmesi durumunda 24 saat kuralının geçerli olması eleştiri konusu olmuştur.

Toplantıda cezalar da gündeme gelmiş ve aynı gemide gelen ancak ayrı beyanname verilen eşya için gemi başına tek ceza kesilmesi, zira şu an her bir beyanname için ceza kesildiği bunun da firmalarımızın yetkilendirilmiş yükümlü statüsüne (YYs) geçebilmelerini zorlaştırdığı ifade edilmiştir.

Elektronik Ödemeler:

Ülkemizde elektronik ödeme sistemlerinin yaygın olduğu ancak geliştirilebilecek alanlar olduğu tespiti yapılmıştır. Özellikle hudut kapılarında kredi kartı ile ödeme yapılamıyor olması gündeme getirilen ilk konu olmuştur. Gümkart, cezaların ÖTV'sinden doğan KDV'ler ve YYS veya onaylanmış kişi statüsüne sahip firmalar için zorunlu olan bazı hususlar bu başlık altında tartışılan diğer konular olmuştur.

Bu kapsamda, Gümkart'ın avantajlarının olduğu ancak bu hizmetin sadece Vakıfbank tarafından veriliyor olmasının, belirli bankalarla çalışan (ve bu bankalardan kolay finansman sağlayabilen) uluslararası firmaları Vakıfbank ile çalışmaya zorladığı, bunun ise firmalar tarafından tercih edilmediği ifade edilmiş, Gümkart uygulamasının diğer bankalarla imzalanacak protokollerle yaygınlaştırılması talep edilmiştir. Ayrıca her bir gümrük kapısı için ayrı bir Gümkart gerekiyor olması ikinci bir eleştiri konusu olmuştur. Tek bir Gümkart'ın tüm gümrüklerde kullanılabilmesi talep edilmiştir.

Vergilerle alakalı olarak, 2017 yılı öncesinde, Gümrük Kanununun 237. maddesi çerçevesinde kesilen cezaların doğurduğu ÖTV'den kaynaklanan KDV gümrüklerde tahsil ediliyor iken bu vergilerin cezadan ayrı değerlendirilip ödemelerin 2017 yılı itibarıyla Maliye Bakanlığına yapılması bir sorun olarak ifade edilmiştir. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı yetkilileri tarafından cezanın ve verginin hesaplandığı, ancak hesaplanan verginin otomatik olarak Maliye Bakanlığının ilgili sistemine yansımadağı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafında verginin miktarını belirten bir yazı hazırlandığı ve firmaların bu yazı ile Maliye Bakanlığına ödeme yaptığı ancak bu yazının firmalara verilmesinde gecikmeler yaşandığı belirtilmiştir.

Öte yandan, onaylanmış kişi veya YYS sahip firmaların mavi veya yeşil hatta işlem gören eşyalarına ilişkin ödemeleri firmaya ait hesap üzerinden yapması zorunlu iken, diğer firmalar için böyle bir zorunluluğun olmadığı belirtilmiş, tüm firmalar için kendi hesaplarını kullanma zorunluluğun getirilmesinin, gümrük müşavirleri üzerindeki iş yükünü ve mali yükü azaltacağı, hesap verilebilirliği artıracığı ifade edilmiştir. Bununla beraber böyle bir zorunluluğun küçük firmaları olumsuz etkileyebileceğinden hareketle belirli bir miktarın üstündeki ödemelerin firmaların kendi hesabından ödemesi zorunluluğu getirilebileceği değerlendirilmiştir.

Son olarak, gümrük memurları saat 18:00'e kadar çalışırken, gümrüklerdeki saymanlıkların saat 16:00'ya kadar tahsilat kabul ediyor olmasından dolayı mesai kaybı olduğu ifade edilmiş ve mesai saatlerinin uyumlaştırılması talep edilmiştir.

Eşyanın tesliminin, gümrük vergisi, ücret ve harçların nihai tespitinden ayrı tutulması:

Konu ile alakalı ilk olarak, varış öncesinde gümrük vergileri ile diğer alacakların nihai olarak belirlenememesi sebebiyle, teminatlı bir şekilde eşyanın serbest bırakılmasına dair mevzuat hali hazırda bulunmamasıyla birlikte, eşyanın varışı sonrasında teminat ödenmek suretiyle eşyanın teslim edilmesi mümkün olduğu tespiti yapılmıştır (doğalgaz gibi kesin kıymeti sonradan belirlenen eşya bu duruma istisna teşkil etmektedir). Bununla beraber teminat mektupları konusunda birçok problem dile getirilmiştir.

Sistemden kaynaklanan bir problemten dolayı eşya yanlış hatta sevk edilirse (örneğin kırmızı hatta olması gereken bir eşya mavi hatta sevk edilirse) sonrasında teminatın çözümünde sıkıntı yaşanmaktadır. Benzer bir durum parçalı ithalat da geçerlidir. Parçalı ithalat yapıldığında teminatı da parçalı olarak çözme konusunda problemler yaşanmaktadır.

Teminat mektuplarının formatı da problemlere sebep olmaktadır. Her Bakanlık ayrı bir teminat mektubu formatı belirlediği için uygulamada karışıklıklar yaşanmaktadır. Benzer bir şekilde farklı teminat mektubu türleri olması da uygulamada karışıklığa sebep olmaktadır.

Öte yandan kanuni ve teknik altyapısı olduğu halde uygulamadan kaynaklanan problemler bulunmaktadır. Teminat mektuplarında, mektubun hangi gümrük kapısında kullanılacağı yazdığı için mektup başka bir gümrük kapısında kullanılamamaktadır. Hâlbuki kanun ve teknik altyapı buna imkân sağlamaktadır. Diğer bir husus ise kanunda yeri olduğu halde gayrimenkullerin teminat olarak kabul edilmemesidir.

Özel sektör temsilcileri tarafından, teminat mektuplarının dijitalleşmemiş olmasının işlem sürelerini uzattığı da dikkate alınarak, bu problemlerin çözümü için kademeli olarak teminat mektubu kullanımına son verilmesi yönünde adımlar atılması talep edilmiştir.

Cevaben Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından, teminat mektupları konusunun karmaşık ve sıkıntılı bir konu olduğu, bunun farkında oldukları ve sorunların çözümü için Bakanlık bünyesinde bir çalışma grubu olduğu ve grubun çalışmalarını sürdürdüğü ifade edilmiştir.

Bu başlık altında tartışılan diğer bir husus ise teminatların limitleri olmuştur. Gümrük Kanununda (202. madde) “Gümrük mevzuatı uyarınca, gümrük idarelerinin gümrük vergilerinin ve diğer amme alacaklarının ödenmesini sağlamak üzere bir teminat verilmesini gerekli görmeleri halinde, bu teminat söz konusu vergiler tutarının % 20 fazlasıyla yükümlü veya yükümlü olması muhtemel kişi tarafından verilir” ifadesi yer almaktadır. Öte yandan TKA’da teminatın, verginin aslından fazla olamayacağı; ceza gerektiren bir işlem tespit edildiğinde ceza için de teminat talep edilebileceği hükme bağlanmaktadır. Bu noktada, Gümrük Kanunu’nun 202. maddesinin TKA’ya aykırı olup olmadığı konusunda fikir ayrılığı olmuştur. Gümrük Kanunu’nun cezaları dahil ederek teminat tutarını vergi tutarının % 20 fazlası olarak düzenlediği, TKA’nın cezalar için teminat talep edilmesine izin verdiği dolayısıyla maddenin TKA’ya aykırı olmadığı görüşü karşısında, TKA’ya göre, ceza gerektirecek bir işlem tespiti halinde ceza için teminat alınabileceği, ancak Gümrük Kanunun tespit edilmemiş; olası cezalar için teminat talep ettiği, bu açıdan Gümrük Kanunun TKA’ya aykırı olduğu görüşü yer almıştır.